

Мартиненко, В. О. Регіональне управління охороною природного середовища: проблеми та перспективи [Текст] / В. О. Мартиненко // Актуальні проблеми державного управління. – Х. : ХарПІ НАДУ Магістр, 2004.- № 2 : у 2-х ч. – Ч. 1. – С. 46 - 50.

УДК 331:504

Мартиненко Володимир Олександрович
аспірант кафедри економічної політики
Харківського регіонального інституту
НАДУ при Президентіві України

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Визначено регіональний рівень управління охороною природного середовища як найбільш активним і пріоритетним; вказано причини, що знижують дієвість екологічної політики; виділені першочергові умови її покращення; запропоновано пріоритетні напрямки її розвитку.

The regional level of environmental protection management as the most active and main one is determined; some causes reducing the effectiveness of ecological policy are shown, some conditions of its improvement are distinguished; the prioritised trends of its development are suggested.

Безприцендентні темпи розвитку науки і техніки, скорочення терміну між появою наукових ідей і початком їх втілення, інтенсифікація виробництва тощо призводять до “збільшення тиску” на природне та соціальне середовище. Йдеться, зокрема, про порушення рівноваги в природі, адже, по-перше, із

включенням окремих елементів природи у виробничу діяльність без зважання на процеси відтворення, докорінно змінюється структура і напрямки потоків речовини, інформації і енергії, тобто руйнується звичайний кругообіг в біосистемах, по-друге, повернення в природу відходів виробництва, в тому числі, і шкідливих речовин спричиняє не просто забруднення природи, а її знищення, по-третє, на зростання негативного антропогенного впливу природа реагує посиленням адаптивних механізмів, результатом яких є повені, землетруси, зсуви та підтоплення ґрунтів, епідемії та інші катаклізми.

Ось чому природоохоронна проблематика набуває особливої актуальності в дослідженнях науковців із різних сфер науки: філософії, соціології, економічної теорії, природничих наук. Так, опрацюванням філософсько-теоретичних питань з цієї проблеми займались Е.Фром, М.Кисельов, Л.Гумільов, Г.Швебс, К.Ситник, М.Голубець, В.Крисаченко; ресурсно-економічних – В.Шевчук, О.Балацький, Л.Мельник, Б.Данилишин та ін.; географічних – А.Григорьев, С.Колесник, І.Герасимов, Р.Заєць, А.Шапор та ін.; соціально-економічних – М.Реймерс, В.Комаров, О.Урсул, М.Дробоход та ін..

Разом з тим, виникає нагальна потреба у розробці нової державної екологічної політики на різних рівнях державного

управління, що підсилюється умовами соціально-економічної трансформації українського суспільства.

Метою роботи є визначення пріоритетних напрямків розвитку регіональної політики щодо покращення якості довкілля на рівні, безпечному для життєдіяльності.

Для реалізації зазначеної політики визначено три рівні управління: національний, регіональний, місцевий, що у свою чергу, визначає відповідний територіальний розподіл суспільних інтересів в області охорони навколишнього середовища [7].

Однак, як доводить практика, найбільш активним рівнем управління у галузі охорони навколишнього середовища є регіональний. При цьому, під регіональним рівнем управління ми розуміємо управління у природоохоронній сфері, що здійснюється регіональними органами виконавчої влади і місцевого самоврядування [6].

Слід зазначити, що саме на цьому рівні формуються екологічні проблеми суспільства, висуваються вимоги до екологізації виробництва і раціонального використання природних ресурсів. Структура і масштаби регіонального виробництва визначають характер і обсяг забруднень, інтенсивність впливу на природне середовище. Тому управління охороною природного середовища і природокористуванням повинно здійснюватися регіональними органами влади і самоврядування на підставі

принципів, обумовлених державною регіональною екологічною політикою [8]. Остання має бути пріоритетним напрямом в системі управління навколишнім середовищем і повинна ґрунтуватися на таких принципах:

- дотримання загальнонаціональних пріоритетів у галузі охорони довкілля і використання природних ресурсів;
- забезпечення розмежування повноважень між органами виконавчої влади;
- врахування екологічних інтересів інших регіонів (у т. ч. суміжних з Україною);
- формування механізму фінансового забезпечення розвитку системи регіонального екологічного менеджменту;
- розширення повноважень органів місцевого самоврядування в рішенні екологічних задач [7].

Для забезпечення реалізації основних напрямів регіональної екологічної політики, в Україні вже створена певна законодавча база, проте сисемності та ефективності законодавчого забезпечення дієвості природоохоронної політики досягти ще не вдалося [3.4.5]. На думку автора, це пов'язано з тим, що незважаючи на потужну правову базу, чинне законодавство не дає чітких механізмів реалізації продекларованих правових норм, а це ускладнює виконання і робить їх малоефективними, що в свою чергу впливає і на реалізацію екологічної політики у регіоні.

Тому сьогодні, на наш погляд, однією з першочергових умов покращення регіональної екологічної політики має бути створення необхідних нормативно-правових основ і дієвих механізмів щодо природоохоронної діяльності і раціонального використання природно-ресурсного потенціалу регіону [9] та приведення їх у відповідність до міжнародних екологічних стандартів і в першу чергу законодавства Європейського Союзу.

Досить нагальною в нинішніх умовах є і проблема забезпечення самостійності регіонів щодо питань проведення земельної реформи, розмежування прав власності на природні ресурси (об'єкти), формування та функціонування комунальної власності, у тому числі і стосовно об'єктів екологічної безпеки, механізмів дачі трансфертів місцевим бюджетам, залучення інвестицій з використанням комунального майна як застави тощо [1].

Утім, слід зазначити, що головною ланкою у реалізації екологічної політики в регіоні повинна стати організація взаємин місцевої влади і природокористувачів регіону на основі платності всіх ресурсів [2]. При цьому варто приділяти більше уваги формуванню екологічної інфраструктури кожного регіону, яка визначає взаємозалежну сукупність елементів, що підтримують динамічну рівновагу між навколишнім середовищем, раціональним

використанням, відновленням природних ресурсів і середовищем життєдіяльності жителів регіону.

З урахуванням викладеного, головним пріоритетом екологічної політики в регіоні має бути створення необхідних умов для зменшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище до екологічно допустимого рівня, підтримка функцій життєдіяльності біосфери, охорона і відтворення природних ресурсів, забезпечення якості довкілля на рівні, безпечному для здоров'я населення. Для досягнення цієї мети, виходячи з реального екологічного стану в регіоні, на нашу думку, необхідно:

- зформувати більш ефективну структуру державного управління охороною навколишнього середовища і розмежувати повноваження у сфері управління охороною навколишнього природного середовища між всіма гілками влади;

- розробити стратегію регіонального фінансування природоохоронної діяльності, що відповідає конкретним екологічним і економічним умовам;

- поглибити міжмуніципальне партнерство, щоб подолати адміністративну роздробленість;

- налагодити більш тісні горизонтальні зв'язки між природоохоронними підрозділами, що знаходяться в межах загальної екологічної системи;

- підвищити ефективність експлуатації комунальних служб, які впливають на навколишнє середовище(водопостачання, каналізування, збір і видалення твердих відходів, міський транспорт);

- зміцнювати потенціал в області екологічного менеджменту, підготовки екологічних проектів і фінансового їх управління;

- розвивати ринок робіт і послуг в галузі охорони навколишнього природного середовища;

- стимулювати розвиток і впровадження ефективних систем управління природоохороною діяльністю на підприємствах, у тому числі відповідно до міжнародних стандартів серії ISO-14000;

- забезпечити ліцензування всіх екологічно небезпечних видів діяльності;

- надавати достовірну і своєчасну інформацію про стан навколишнього природного середовища, екологічні проблеми в цілому;

- підвищити рівень екологічної освіти в регіоні, ідтримувати громадські екологічні рухи, залучати неурядові організації, громадськість до вирішення екологічних проблем та здійснення екологічного контролю і моніторингу.

Такі дієві заходи формування екологічної політики цілком правомірні і своєчасні, а втілення механізму їх реалізації в

існуючу практику природокористування дозволить відчутно поліпшити екологічні параметри довкілля в регіоні.

Література:

1. Гурєєв В. Удосконалювати правові засади управління регіональною економікою //Регіональна економіка. – 1996. - №1-2. – С.27-31.
2. Дорогунцов С., Федорищева А. Проблеми екологізації промисловості в регіональній політиці //Регіональна економіка. – 1998. - №1. – С.12-20.
3. Закон України “Про місцеві адміністрації” //Урядовий кур’єр. – 15травня 1999. - №89. – С.5-7.
4. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” //Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №24. – С.379-433.
5. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №41. – С.546.
6. Кравців В. Економічний розвиток і екологічна безпека: шлях України //Регіональна економіка. – 1999. -№3. – С.97-104.
7. Основні напрямки державної політики України в галузі хорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки. Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. №188/98-ВР// Відомості Верховної Ради України.- 1998. - №38-39.
8. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2000.- 223 с.
9. Україна: прогноз розвитку продуктивних сил. Том 1. – Київ: РВПС України НАН України, 1998. – 1164 с.